

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolne peti vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 K 50 — za nadaljnja uvrčenja od peti vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tije so proste poštne.

J. BERNOT:

Društvo mešč. učiteljstva in U. J. U. *)

Zopet se vzdiguje oblaki prahu. Po poročilu v 23. št. »Učit. Tov.« t. j. je bila na seji širš. sosveta debata o vprašanju, če se društvo sprejme v UJU ali ne, precej dolgotrajna, ter je zadobila žalibog mestoma »uprav neljubo ostrino«. Efekt je bil zopet: odložitev rešitve.

V isti številki pa čitam stvarno pisan uvodnik od tov. P. P., ki je očitno ljudskošolski učitelj.

Iz obojega posnemam: ljudskošolsko učiteljstvo, oz. njegovi zastopniki, bi prav radi sprejeli naše društvo v UJU, a so prepričani, da to ni v skladu s § 4., ki govori, da so osnova UJU okrajna uč. društva. Reči torej »da« potemtakem ne morejo, a reči »ne« se jim upira, ker najbrže čutijo v tem »ne« nekako krivico in poleg tega slutijo mogoče kakšne posledice, ki gotovo ne morejo koristiti prepotrebni slogi. Zato popolnoma razumevam to neodločnost, ki joče odvaliti od sebe vso odgovornost. Vso? Te menda že ne more več. Če sedaj »zavozí« delegacija, pade vsekakor nekaj odgovornosti tudi na širši sosvet, ker pač ni odločil vprašanja sam, temveč ga je izpostavil splošni debati.

Vedeti moramo, da je vedno nekoliko nevarno debatirati o podobnih vprašanjih. Že na seji širš. sosveta je prišlo do »neljubih ostrin«, pa tam so sami resni, trezni bojevniki, vajeni stvarne debate; pred še širšim forumom je nevarnost za »še bolj neljube ostrine« gotovo veliko večja. Upajmo, da je moj strah neupravičen! Vsekakor bi bilo želeli, da se na delegaciji ne razvije o vprašanju nobena debata, temveč naj rajši vsak, ki ga vprašanje zanima, pove svoje pro ali kontra v Tovarišu. Tako bo mogoče vsakemu delegatu dobiti jasno sliko, ki mu bo podlaga za enostavno glasovanje.

Temu namenu so napisane te vrste. Jedro pomislekov tiči v § 4, ki pravi: »Osnova Udruženju so okrajna učiteljska društva.« Odločujoča beseda je »okrajna«. Katera so okrajna društva? Na bivšem Kranjskem so okrajna društva za vsako celo okrajno glavarstvo, na bivšem Štajerskem samo za okraje. Razlika na Hrvaškem, v Vojvodini, Srbiji i. dr. bo še večja. Beseda okraj more že samo po tem imeti tu v mislih le šolski okraj. To je tudi logično. Da se združi učiteljstvo enega šolskega okraja v društvo, je razumljivo, ker ima povečini najbolj skupne pravne interese, skupno strok. vodstvo (nadzorstvo), največkrat skupno prometno središče i. t. d. Najbolj odločilen faktor je tu gotovo skupna šolska oblast prve inštanice, kar zbudi že nehote med uč.

*) Ta članek smo prejeli, ko je že izšla zadnja številka »Učit. Tov.« z razpravo o istem predmetu. Priobčujemo ga brez pomisleka, dasi pri tem ponovno opozarjamo na naša izvajanja v zadnjih številkah »Učit. Tov.« Gotovo bodo o tem razpravljala tudi okrajna uč. društva, ki so pri tem tudi interesirana in bodo zavzela svoje stališče. S tem bo razvidno naziranje najširšega kroga učiteljstva. To bi ustrezalo tudi predlogu tov. Bernota, ki predlaga, da naj se razpravi o vprašanju, če pred pokrajinsko skupščino, da se izognemo tam dolgim debatam — kar zelo odobravamo. —

Uredništvo.

telistvom iste interesne sfere nekaj občutek skupnosti, pripadnosti k eni družini ter ga zbere v skupnem društvu. Le to more biti naravna, trajna podlaga društvu. Poleg tega doseže vsako društvo svoj cilj le v primernem številu članstva; članov ne sme biti premalo, (sicer društveno delovanje hira), a tudi ne preveč, (ker se potem veliko članov lahko odtezuje društvenemu delu). Gotovo je za učiteljska društva najprimernejše število članstva 50—150 (slednje že precej visoko!).

Prepričan sem, da sta mogli voditi odbor, ki je sestavljal pravila Udruženju, predvsem ti dve točki. Hotel je združiti člane iste interesne sfere, omejiti število članstva navzdol in navzgor ter je izbral pač ime za teritorij, ker je jasno, da mora biti društveno delovanje zaradi jasnosti tudi omejeno na gotov teritorij, t. j. da je za vsakega člana takoj jasno, kje mora biti včlanjen.

Nisem bil poleg, ko so o tem razpravljali, vendar si ne morem misliti, da bi se odločil odbor za čisto teritorialno združevanje, kakor piše o tem tov. Iv. D. v 12. števil. Tovariša. Če pa se je odločil za takšen način združevanja, moram reči, da bi bil to velik pogrešek, ki bo gotovo vedno preprečeval udruženje učiteljstva res vseh kategorij.

Obstoja stremeljenje združiti sploh vse učno osebje v UJU. Na kakšni podlagi naj se nam n. pr. priklopijo srednješolski učitelji? Ali bodete tudi od njih zahtevali, da nosijo bremena dveh strokovnih društev, kakor se svetuje to danes nam?

Zdi se mi zato čisto zgrešeno držati se krčevito besede pravil. Beseda sama je mrtva. Živa je misel, duh, ki veje iz nje.

Če pregledamo temelji naše organizacije, vidimo na čelu glavni odbor Udruženja, ki vodi celoto, poverjeništva, ki posredujejo med gl. odborom in društvi, ki so mu podrejena ter društva, ki zbirajo članstvo ter vršijo posle po bistvu pravil Udruženja. To je ogrožje; glavni odbor ima svoj teritorij: celo državo, poverjeništvo tudi: pokrajino, društvo tudi: okraj. Ne more biti pa to politični okraj, temveč le šolski. Poim »šolski okraj« je pa za ljudskošolskega učitelja drug, kakor za srednješolskega, kakor za strokovno učiteljstvo. Lahko se krije s političnim okrajem, lahko zasega več političnih okrajev ali celo celo pokrajino, samo čez pokrajinske meje ne sega. Kako je n. pr. z meščanskošolskimi okraji? Za nas meščanske učitelje okr. šol svet ne more biti tisti združujoči faktor. Okr. šol svet že sedaj nima dosti vpliva na meščanske šole, za nas važna vprašanja rešuje le višji šolski svet. Tako je pri nas tisti občutek, ki bi naj nas združil po ljudskošolskih okrajih, prava ničla. Nasprotno smo videli, da se uveljavljata za našo pokrajino dva meščanskošolska okraja, najnovejše stremeljenje gre samo za enim, kako se pa bo to ustalilo, bo dočela šele ustava.

Pojm »okrajno društvo« po mojem mnenju določuje le društvo, ki ima napram poverjeništvu stališče kakor okraj napram pokrajini; torej mu mora biti podreleno. Spominjam se tudi, da je prinesel »Tovariš« lansko leto osnutek pravil v srbohrvaščini, kjer je stalo pri dotičnem paragrafu »okrajna, okružna društva«. Če se je pozneje morebiti črtala beseda »okružna«, se gotovo ni zato, da bi se

omejil teritorij, temveč da se a priori izključi razvoj društev različne veljave napram poverjeništvu.

Iz tega sledi, da pojm »okrajna društva« v § 4. ni tako absolutno jasen pojm za vsakega: z različnih stališč ga je razumeti lahko različno. Istovetiti ga s pojmom ljudskošolskega okraja bi sililo meščansko učiteljstvo iskati izhod iz zagate. V danih razmerah vidim samo enega. Breme dveh strokovnih organizacij nikakor ne prenesemo, zato bi se pač organizirali po lastnih okrajnih društvih meščanskošolskega učiteljstva, t. j. za vsak ljudskošolski okraj eno meščansko društvo. Ustrezno bi bilo tako pač formi, če bi pa to odgovarjalo našim stanovskim potrebam, je pa drugo vprašanje. Mislim, da vsakdo občuti absurdnost takega organiziranja. Pokazati sem samo hotel, da je formalizem slabo načelo. Ne držimo se mrtve črke pravil, držimo se rajši njihovega duha. Naše društvo je združilo vse članstvo v neposredno istimi skupnimi interesi, podredilo se je društveni inštanici prvega reda: pokrajinskemu poverjeništvu, kolizija je s tem izključena, izbrala si je pravila po bistvu pravil Udruženja. Izpolnilo je s tem vse kardinalne točke organizacijskega temelja. Zato ne vidim prav nobenega stvarnega razloga, da ne bi moglo biti kot »okrajno društvo« sprejeto v Unijo. Tudi ne smatram za potrebno, da bi se morala zaradi tega uvesti mučna in dolgotrajna akcija za izpremembo pravil, pač pa mislim, da bi že ožji sosvet lahko v smislu duha naše organizacije rešil vprašanje že na prvi seji z odločnim »da« ter poročal to z motivacijo glavnemu odboru. Ta bi se taki interpretaciji pravil gotovo pridružil, če bi se ji pa ne, bi pa gotovo sam poskrbel, da se stališče pojasni oziroma pravila preuredi.

Ne izvolite pa smatrati moje zadnje pripombe za očitke; sem le opazovalec v tem vprašanju ter mi ni znan točni potek debat niti pri sprejemanju pravil UJU niti na sejah ožjega niti širšega sosveta.

Za narodno jedinstvo!

Svi mi, iskreni Jugoslaveni neizmereno mnogo ljubimo našo divno i bogatu Jugoslavijo, davnašnji naš ideal iz prošlosti žalosnih uspomena. Taj se ideal ostvario, Ali ne potpuno. Mnogi našu Jugoslaviju idealno, sentimentalno ljube, i ljube njezino dobro i zlo, lepo i ružno: onako, kako majka ljubi svog jedinca sina i sin majku. Ova ljubav kod mnogih ne potiče iz onih istinskih, realnih razloga, mnogi ne znaju zašto je ljube: oni je prosto ljube, jer je ona njihova i oni njezini. I to je lepo, vrlo lepo! No zar nije bolje, mnogo bolje, koji je ljube, jer je poznaju, poznaju njezinu veličinu, njezinu ogromnu vrednost, velika vrela bogatstva, kulturna i ekonomska, vide budućnost njezinu, a znaju i prošlost, stvaranje u krvi i plamenu, stvaranje dobra iz rušenja zla? Ova stvarna ljubav do svoje grude, svesna ova ljubav, koja proističe iz srca i razuma, bolja je i mnogo bolja! Ona »stvara veliko iz malog — iz mnogoga jedno; ne žaca se ničega, da svi budu jedno!«

Mi se još ne poznamo, mi ni Jugoslavije ne poznamo! I kako se možemo voleti, ako se ne poznamo?! Vreme gradi i to će dograditi! Mi još nismo jedno, i ako o jedinstvu mnogo govorimo i pišemo. To jedinstvo moramo stvoriti!

Mene zanima pitanje: kako ćemo postići duhovno jedinstvo svih triju plemena i da to duhovno jedinstvo bude potpuno? Kako ćemo to postići kod mlade generacije, koja je još čista od svake plemenske natruhe, a kojoj ime drugog plemena ipak čudno zvuči, te ima i druge, tamne, nejasne pojmove. Ova se generacija doduše sada uči, kako su Srbi, Hrvati i Slovenci jedan narod sa dva pisma, sa dve, tri vere, ali ko zna, kakvo se raspoloženje javlja ili podržava u njenoj srca? I ako se ova generacija uči jedinstvu, ja ipak držim, da se samim učenjem i tumačenjem ne će doći do onoga pravog i potpunog jedinstva.

Plemenita ideja Ministarstva Prosvete o izdavanju i širenju omladinskog lista, pisanog u duhu jedinstva imat će, bez dvojbe svojih uspeha. Ali ja sam pošao još dalje.

I na ovo želim, da svratim pažnju svega učiteljstva i da se ovaj predlog ozbiljno shvati.

Da se postigne duhovno potpuno narodno jedinstvo, međusobna ljubav i uzajamnost, treba da školsku mladež iz cele države dovedemo u neposredno međusobne, zajedničke odnose i to pojedinačne, učenik s učenikom i skupne, razred s razredom ili škola sa školom. Uzimmo primer: u jednoj nižoj ili srednjoj školi u Ljubljani pre svega rastumači se učenikima značaj i vrednost dopisivanja, te se popišu svi djaci, koji se žele dopisivati s djacima druge škole. Na ovaj način trebalo bi, da se rastumači i na drugim školama iz drugih mesta, te da se u svim školama popišu svi djaci, koji bi se hteli dopisivati. Ovo bi se moglo udesiti i tako, da n. pr. 15 djaka iz Ljubljane dopisuju sa 15 djaka iz 15 različitih mesta t. j. da svaki dijak ima drugo mesto dopisivanja, a kod toga uzeti u obzir želje pojedinaca, koji bi se hteli dopisivati s više djaka i sa više mesta. Ja sam uveren, da bi se takvih djaka prijavilo mnogo, jer sam se osvedočio, kad sam o tome s nekojima (djacima) govorio. Prvi puta išlo bi to možda teško, jer mnogi ne bi znali kako početi. No takvima bi učitelj pomogao, a kasnije bi se već uputili.

Jedan me učenik pitao: pa šta bi ja pisao? Pisao bi, sinko, kako ti je u školi, koji razred pohađaš, što se učiš, koji ti predmet najviše voliš, o životu u tvom mestu, što si lepoga pročitao, što ti se najviše dopalo itd. I ovaj se učenik za to zainteresirao. I pomislite, kad bi se ovaj učenik, recimo Slovenac iz Ljubljane, stao dopisivati sa jednim, recimo Srbijom iz Skoplja ili s Hrvatim iz Dubrovnika! Kako bi se ovaj učenik prvom pismu obrađovao i kako bi trčao kući, da piše drugo istome drugu ili možebiti drugome u Cetinje ili trećemu u Peč, Beč, kerek, Sarajevo, Gospić ili Vršac itd. itd.! Kolika je tu moralna i nacionalna vrednost! Upozna pismo, jezik, dušu, kraj... uzozna da je jedno sa onim iz Bitolja — da je Jugoslaven! I kad bi u jednoj školi imao, recimo, 40 djaka koji dopisuju s 40 i više djaka iz 40 i više mesta, kako bi se život te škole promenio! A zar mislite, da ne bi ovo delovalo na roditelje? I ovo bi dopisivanje kod dopisivača ostavilo traga za celoga njihovog življenja. Ovo bi se dopisivanje polako razgranilo po gradovima, mestima i selima, nastalo bi upoznavanje, prijateljstvo, pozivanja i ovamo i onamo. Ovo bi bilo od velike koristi i za putovanje preko praznika.